

SURİYE'YE RUS MÜDAHALESİ: TIKANMIŞLIĞIN RESTORASYONU

Çatışma sahnesinde artan Rus askeri varlığının krizin gidişatını toptan değiştirmesi, Rusya'nın kendi tercihlerini yansıtan siyasi bir formülü dayatması veya iyimser yorumların beklediği pozitif sonuçları üretmesi zor görünüyor.

Şaban KARDAŞ

Rusya'nın Esad rejimine verdiği desteği arttırarak çatışmanın doğrudan tarafı haline gelmesi, Suriye krizinin evriminde yeni bir aşamaya işaret ediyor. Rusya'nın müdahalesi daha çok hava operasyonları etrafında şekillense de, bu hamlenin rejim birliklerinin tahkimi ve İran ve onun yönlendirdiği diğer Şii grupların farklı cephelerde muharip unsurlarını arttırmasıyla eş zamanlı yapılması, Suriye'deki iç savaşın seyrini değiştirdi. Fakat Rusya'nın askeri müdahalesi, çatışma dinamiklerinin evrimi açısından bakıldığında, sahada Esad rejimi aleyhine gelişen momentumu durdurup, tıkanmışlığa dayalı dengeyi yeniden tesis ederken, şiddet, parçalanma ve radikalleşme süreçlerinin derinleşmesi riskini arttırmaktadır.

Rusya'nın Müdahalesinin Hedefleri

Rusya'nın müdahalesi büyük oranda Vladimir Putin'in ülkesine biçtiği yeni uluslararası rol ve stratejik perspektif ile ilişkilendirilmektedir. Bu hamlenin krizin diğer muhataplarında ve özellikle de Batıda yarattığı şok etkisinden hareketle, Putin'in stratejik ve

taktik dehası değerlendirmelerde öne çıkarılıyor. Yine de, Rusya'nın bu kararı alırken güttüğü nihai hedefin ne olduğu konusunda farklı yorumlar mevcut. Bu müdahale ile Rusya'nın uluslararası alanda prestijini arttırma arayışında olduğu konusunda yaygın bir ortak kanı var. Batı ile Rusya arasında süregelen diğer krizlerle birlikte ele alındığında, aslında Suriye'de atılan adım arka plandaki büyük rekabette Rusya'nın yeni bir cephe açma veya Batı'ya meydan okuması anlamına geliyor.

Suriye krizi özelinden bakıldığında, beklenmeyen düzeydeki bu askeri angajman neticesinde Rusya sahadaki varlığı ile yeni bir siyasi zemin oluşturma şansını elde ettiği düşüncesindedir. Bunu somut olarak belli kazanımlara dönüştürmek ve müttefiki Esad rejiminin sahadaki ve pazarlıklardaki konumunu güçlendirerek bunun üzerinden bir siyasi formülü dayatmak istemektedir. Rusya'nın diğer krizlerde de yaptığı gibi, hedeflediği nihai siyasi formülün Esad'ın kalması mı yoksa belli bir geçiş süreci sonunda ayrılması mı olduğu konusundaki muğlaklığın devam ettirdiği görülüyor. Benzer şekilde, Rusya ve

İran'ın Suriye'de ne ölçüde benzer hedefleri olduğu, ne ölçüde asıl inisiyatifi ele geçirmek için örtülü bir rekabet yürüttükleri diğer bir muamma. Böylesi muğlaklıkların da katkısıyla Batılı muhataplarını ittiği stratejik şaşkınlık, Rusya'nın Suriye'de inisiyatifi elinde tutmasını mümkün kılıyor. Mesela, bazı Batılı karar vericiler Polyannacılık oynayarak Rusya'nın niyetleri konusunda zoraki iyimser yorumlar geliştirip müdahalenin -Suriye'nin istikrar ve bütünlüğünün yeniden tesisi, IŞİD'in bitirilmesi veya İran'ın etkisinin sınırlandırılması gibi- pozitif sonuçları olabileceğini düşünüyor. Rus tarafı da, kendi hesaplarına göre, kazandığı bu inisiyatif üstünlüğü sayesinde uluslararası diplomasi alanında da çözüm üreten aktör olarak kendisine yeni bir alan açabileceğini düşünmektedir. Nitekim, Rusya'nın operasyonlarına başlaması sonrasında hızlanan üst düzey diplomatik trafik ve kendisinin farklı geçiş planlarını peşi sıra gündeme taşımaları, bu yeni dinamiği yansıtmaktadır.

Tıkanmışlığın Restorasyonu

Her ne kadar Rusya'nın Suriye müdahalesini Ortadoğu'daki tüm

dengeleri değiştiren bir hamle olarak değerlendiren yorumlar yapılırsa da, bu sonuca varmak için erken. Çatışma sahnesinde artan Rus askeri varlığının krizin gidişatını toptan değiştirmesi, Rusya'nın kendi tercihlerini yansıtan siyasi bir formülü dayatması veya iyimler yorumların beklediği pozitif sonuçları üretmesi zor görünüyor. Suriye'deki çatışma dinamiklerinin evrimine bakıldığında, Rusya'nın müdahalesi ve onun muhtemel etkileri daha iyi anımlandırılabilir.

Suriye krizinde 2013 yılından beri hâkim olan dinamik tıkanmışlık, 2015 yılının başından itibaren köklü bir biçimde değişmeye başladı. Rejimin İran ve Hizbullah desteğiyle 2014 yılı boyunca giriştiği, Halep'in kuşatılması çabaları gibi pek çok askeri operasyon akim kaldı. Rejimin kontrolünü kaybettiği bölgeleri yeniden kazanması bir yana, İdlib'in muhaliflerce alınması veya Palmira'nın IşİD'in kontrolüne girmesi, Esad yanlısı güçlerin sahada askeri olarak kan kaybını göstermesi açısından önemli gelişmelerdi. Bunun yanı sıra, rejimin kontrolü altındaki bölgelerde de toplumsal düzeyde rahatsızlık had safhaya ulaştı. Rejimi destekleyen unsurlar arasında eleştiriler yükselirken, sonu belirsiz bir çatışmanın getirdiği yıpranmışlık rejim cephesinin askeri imkânlarını büyük ölçüde kısıtladı. Giderek içi boşalan rejimin ani bir çöküşü Suriye'nin geleceği tartışmalarında daha ön plana çıktı. Kısacası, uzun süredir devam edegelen tıkanmışlık, Esad rejiminin aleyhine işleyen bir ivmeyle bozulmaya başlamıştı.

Esad rejimine yaptıkları yatırımla Suriye politikasını şekillendiren İran ve Rusya'nın askeri angajmanlarını arttırma yoluna

gitmeleri, bir yönüyle, 2015 yılı içerisinde oluşan yeni momentumla verilen zoraki bir cevap. Hızla zemin kaybeden Esad yanlısı güçleri tahkim etmeyi hedefleyen bu hamle, büyük orada, sahada askeri dengenin yeniden kurulmasını beraberinde getirecektir. Rusya'nın gerçekleştirdiği operasyonların ezici çoğunluğu, iddia ettiğinin aksine IşİD'e karşı değil, rejime karşı savaşan muhalif unsurları hedef almaktadır. Zamanla muhaliflerin de yeni ortama uyum sağlamaları ve dış desteklerindeki artışla farklı cephelerde kendi kontrolündeki alanlarda tutunmaları beklenebilir. Rusya, İran ve rejimi destekleyen diğer unsurların üstün ateş gücü sayesinde kazanacakları momentumla muhaliflere karşı yine de askeri kazanımları beklenebilir; fakat bunların Esad rejimi lehine ezici bir askeri denge yaratıp ülkenin genelinde rejimin kontrolünü yeniden tesis etmesi zor görünmektedir.

Bu anlamda yeni oluşacak askeri momentum, ülkenin içinden geçtiği yıkıcı çatışma ortamını sona erdirmekten daha ziyade büyük ölçüde tıkanmışlık üzerine oturan dengeyi perçinleme riskini içinde barındırmaktadır. Böylesi bir gelişme karşısında Rusya'nın kendisini giderek sürüncemede kalan ve maliyetleri artan bir askeri angajmanın içinde bulması kaçınılmaz. Rusya'nın müdahil olduğu diğer uluslararası krizlerden veya donmuş çatışmalardan hiç de yabancı olmadığı bu yaklaşım, çözümsüzlüğü sürdürme ve bunun üzerinden diplomatik kazanımlar elde etmeyi hedefliyor. Bu hesapların Rusya'ya getirileri ve götürüleri tartışılabilirse de, Suriye'de kısa vadede bir

Yeni oluşacak askeri momentum, ülkenin içinden geçtiği yıkıcı çatışma ortamını sona erdirmekten daha ziyade büyük ölçüde tıkanmışlık üzerine oturan dengeyi perçinleme riskini içinde barındırmaktadır. Böylesi bir gelişme karşısında Rusya'nın kendisini giderek sürüncemede kalan ve maliyetleri artan bir askeri angajmanın içinde bulması kaçınılmaz.

siyasi çözüme yapıcı bir katkıda bulunmayacağı söylenebilir.

Yeniden tesis edilen tıkanmışlık dengesinde çatışmaların uzaması ve insani dramın derinleşmesi kaçınılmaz olacaktır. Suriye'yi ve bölgeyi mevcut kaotik ortama sürükleyen şiddet, parçalanma ve radikalleşme dinamiklerinin bu yeni ortamda daha güçlenmesi beklenebilir. Nitekim Rus operasyonlarının başlamasından beri geçen sürede sivil ölümlerinin artması, mülteci sorununun yeni bir safhaya taşınması veya IşİD'in bazı cephelerdeki ilerleyişi bu müdahalenin bedelinin büyük ölçüde Suriye halkı ve bölge ülkelerinde ödeneceğini bir kez daha teyit etmektedir. ○

ORSAM Başkanı, Doç. Dr., TOBB-ETÜ